

מסורת הש"ס

א (ג'י"ג שהלך) ב קמן קלד: ע"ש, א יומא מאה, ד) שם ער: נדה לז, ב) מקוואות ס"ח מ"ג (נחמספחא מקוואות ס"ו), א) ופ"כ במשה מכלן וזילן בתוספתא, א) ונחמס קלד: ב) נדה ח, ט) נמוכות סה: ג)ס נט, א) ס"א וקסנה, ב) דף קלד: ג) דף סז, ט) ופ"כ, ג) ופ"ר מוס' יומא עו, ד"ה מנן לסיכה וכו', ט) ג'נעל סב, ט) ג'נדה טז: ט)

תורה אור השלם

1 ויאמר אל הק"ם הוי נבנים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה: שמות יט טו
2 והוי ביום השלישי הדיקום באבים ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דניה איש חרבו ויקחו על היער בטח ויחרבו על דבר:

בראשית לד כה
3 לכו נא ונקחה יאמר יי אם יהיו חתאיכם בשנים בשלג ילבינו אם יאירמו בחולע בצמח ידור: שניהו א יח
4 וקבל קלקל במדו וקבא כמים בקרבו ויבשמן בעצמותיו: תהלים טז א
5 ויחטל שני לוח אנבים כראשונם וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני כפארע צה יי אחו ויקח בידו שני לוחת אבנים: שמות לד ד
6 ויאמר אליו יי קך רד ועלית אתה ואחרך עמך ותרבעים וקדמם אל יקדמו לעלת אל יי פן יפרץ בם: שמות יט כד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תני רישא וכו' אלא בלא"ה איבא. ויפני זה אימא בגלגל דף ט ע"ב:

מוסף רש"י

משה בהשכמה עלה. להר כימי מתן תורה, כשהיה עולה ויורד לקדש את העם ולהשיב את דבני העם אל ה' (דברים טז,א).

רבינו הגאול

כטבלא מרובעת. והכי קא מקשי: כטבלא מרובעת הוא דשרי. לא למתא אחד שתי ואחד ערב לא. ופרקי רב אישי האי דקאמר כטבלא מרובעת לאו לאומרי אלא לאקולי בה קולא אחרניא, להתיר ראש תור הנכנס לו ויראש תור היוצא ממנה.

מתני' מניין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שהוא טמאה כו'. ותנן הנה הפולטת שכבת זרע ביום שלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה, הוריא מתניתין דהכא דלא כר' אלעזר בן עזריה. ואקשניו איבא סיפא מנין שמרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת, ויהי לקמן בהא מסכתא דבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת, ופריקנן למאן דמוקים כתנאי, ותיי תאני טמאה וירשא רבנן וסיפא ר' אלעזר בן עזריה. ואקשניו תני רישא טהורה וכולה ר' אלעזר בן עזריה היא. ועד השתא איבא תנאי דחתי טמאה ואיבא תנאי דחתי טהורה. ואיבא רבנן דמפרישי בביראנא(ה) רב מוקים לה כתנאי, ור' יוחנן לא מוקים לה כתנאי. ומאן דלא מוקים ליה כתנאי, דתנא כמה דריכל למחוא מתני' אייבא דחד תנא דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי חתי אייבא דחד תנאן מובילנא מאניה בחתייה לבי מסותא. ואמר רב (ספרא) [פסא] תתניתן לה מתניתין כפני תלמיא טמיא, ולא מוקמינן בחתי תלאת תנאי, וכי דמפרשין בפירקין קאמי. וכן הנהם הפולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן

עזריה. טעמיה דר' אלעזר בן עזריה אפילו שתי עונות שלימות ומשהו, והעונה יום או לילה. וקא מיתבי בפירוש דברי ר' אלעזר בן עזריה, פעמים יש שם יום וכל שהוא והוא טהורה, כיצד, מששה את ביתה ערב שבת קודם לשקיעת החמה, ועברו שתי עונות לילי שבת ויום שבת, ופולט במצוציא שבת לאחר שקיעת החמה, והרי הוא יום השלישי, נמצא יום וכל שהוא והוא טהורה. ויש שני ימים חסר משתי היום טמאה ויום כביצד, שימשה את ביתה ערב שבת לאחר שקיעת החמה, ופולט באחד בשבת קודם לשקיעת החמה, והרי יש כאן שני ימים חסר משתי היום טמאה, לפי שאינו יום שלישי עד שתשקע החמה ויכנס יום שני בשבת. ר' ישמעאל אומר פעמים שהן ארבע עונות פעמים שהן חמש פעמים שהן שש. טעמיה דר' ישמעאל שהוא עושה מקצת עונה ככולה, וקסבר אין יום שלישי (אחד)

אמר רבי עקיבא

כעצלה מרובעת. אלמא עגולה לאו מרובעת ללחשובה שדה קאמר להתיר ראש תור כו'. ולית ליה לר' יוחנן הא דאמר לעיל אין ראש תור בערוגה אי נמי אית ליה מערוגה לערוגה אבל משדה לערוגה יש ראש תור: **מתני'** **סיפא טמאה**.

דיום השלישי אכתי לא מסרחה שכבת זרע וראויה לקלוט ולהיות ולד נוטר הימנה וקרינן שכבת זרע הראוי להזריע: **ג'** **ימים**. דהקפיד הכתוב על טומאת קרי במתן תורה "וקס"ד **עם יום הפרישה דלף ביום ג'** שכבת פירשו מנשותיהן וקבלו תורה בשבת שהוא רביעי לאותם ששימשו מטותיהן כרביעי לפני הפרישה וטבלו לילי שבת ולא חש הכתוב אם יפלוטו שכבת דמסרה ואינו שכבת זרע הראוי להזריע אבל אם פלטו ע"ש בשלישי טמאות לכך הפרישן שלשה ימים: **מנין שמרחיצין**. דלף ביום ג' מסוכן הוא: **ימים בקרבו וכשמן בעצמותיו**. מקיש סיכה לשחיה: **גב'** **רישא**. דמתני': **דלא כר' אלעזר בן עזריה**. דאילו לדידה שמעינן ליה פולטת ביום השלישי טהורה לקמן בדרייתא: **וסיפא**. דקמני מרחיצין את המילה כו' ר' אלעזר בן עזריה דלא אמר לה לקמן בצפרק ר' אליעזרס: **מאן דלא מוקי כסנאי**. דדחיק ומוקי מתניתין כתרי טעמי או משגשג לה ומפרש לה דלא לאוקמי כסנאי משגשג לה ואמר משגשגה היא ומני זה טהורה: **ומאן דמוקי לה כסנאי**. דניחא ליה לאוקומי כסנאי מלמימר משגשגה היא ומלאוקמי כתרי טעמי מוקי נמי להאי כסנאי. ופלוגתא היא בהמפקדי (ב"מ מה). גבי חצית דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגס לי חצית אליבא דחד תנא מובילנא ליה מאני לצי מסותא ומוקי רישא ר' ישמעאל וסיפא רבי עקיבא ואי הוה צעי הוה מזי לאוקמי כתרי טעמי וצחד תנא ואיכא דמוקי לה העם צחד תנא ומוקי סיפא בשמהמה במקום שאינו מקומה: **ביום השלישי**. כגון ששמהה צה' ופלטת שכבת זרע בשבת ל"ש שמהה תחילת ליל חמישי דאשמהי ד' עונות שלמות **ליל ה'** וה' ליל ו' וי' ל"ש שמהה יום ה' עם חשיכה דלא אישמהי אלא מקאת ה' וילי ו' וי' דליכא אלא צ' עונות שלמות. העונה הא יום א' עונה **ל"ש** **שמעאל אומר פעמים שהן כו'**. צא לחלוק ולומר דפולטת בג' לשימושה טמאה אבל פולטת צד' טהורה ומודיעא לך דמקאת היום ככולו דלא הקפידה תורה אלא במנין של הימים ולא במנין העונות: **ופעמים שסס ד'** **עונות**. שלמות שסס שמהה ד' בשבת עם חשיכה פליטתה טמאה עד תחלת שבת: **פעמים שסס ה'** **עונות**. כגון שמהה בתחלת היום שסס ד': **פעמים שסס ו'**. כגון שמהה בתחלת ליל ד' צין השמשות: **נוסחין לה מקאת עונה ו'**. להשלים ה' וכל הפולטת בתוך ה' עונות שלמות טמאה: **אמרוה**. להא אחקפתא דלקמיה: **בשלמא כו'**. פלוגתא דרבנן ור' יוסי בדרייתא ומייתי לה בזהאי פירקא לקמנ^י דלרבנן צה' בשבת פרשו ולר' יוסי צד' ולכ"ע בשבת ניתנו עשרת הדברות וכיון דבשבת ניתנו ע"כ צילי שבת עגלו ולא שחרית כדמתרץ לקמן^י שלא יהו הללו טובלין והללו מהלכין לקבל תורה הלכך בשלמא ר' אלעזר כרבנן דאמרי כחמשה בשבת עצוד פרישה ויש שלא פרשו אלא עם חשיכה ומדבטלו יום א' שבת ולא חשו שפלטתיה עוד ש"מ פולטת בג' טהורה ומקאת היום של תשמיש ככולו: **ור' ישמעאל** דלומר בג' טמאה צד' טהורה קסבר צד' עצוד פרישה כר' יוסי דהוה ליל שבת רביעי ומיהו יש שלא פירשו עד סמוך לחשיכה וליכא אלא ד' עונות ליל ה' וה' ליל ו' וי' ואפילו הכי משטבטלו פליטתן טהורה דלא הקפידה תורה אלא כימים: **אלא רבי עקיבא**. דאמר כל ה' עונות טמאה אם תפלוט כמאן ומהיכא למד דלעונות קפיד קרא הא ימים כמיז וקיימא לן מקאת היום ככולו: **לעולם**. ר' עקיבא כר' יוסי וכדכר אלא דאמר משה כל עליותיו בהשכמה עלה וכל יידיותיו בהשכמה הלכך **ירידה דכתיב** [שמות יט] וירד משה מן ההר את העם דהיינו פרישה בהשכמת רביעי היתה ומדהחזק להפרישן בהשכמה ש"מ עד ה' עונות שלמות קפיד קרא: ופריקנן **למה ליה למימרא** להו. שחרית צלאו הכי נמי לא הוו משמשי: **דקאמר רב הונא**. דאין משמשינ ביום דכתיב (משלי יט) צוזה דרכיו ימות דצעי נציעותא שלא יסתכלו: **תלמיד חכם**. שהוא כנוע ולא יסתכל סגי ליה במחזילי צטליתו: **והא**

פרק תשיעי שבת

פו.

מניין פְּלוּטָה ב'ו' שנא' היו נבונים **שְׁשִׁישֶׁת ימים**. אע"פ שצאותה שעה עדיין לא ניתנה תורה מ"מ מסתמא הקפידה תורה על דבר שעמיד להיות טומאה אחר מתן תורה ואע"ג דלא הקפידה על זצין ומלורעין וצועלי נדות היינו משום טעמא דתניא צפרק מי שמתו (צרכות כב). כתיב והודעתם לבניך ולבני בניך וכתיב יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן צאימה וציירה וצרתה וצויע כו' מכאן אמרו זצין ומלורעים וצועלי נדות ומורין לקרות תמורה בנציאס ולשנות במשנה וצש"ס בהלכות ובאגדות וצעלי קריין אסורין פירוש^א דצעל קרי אינו צאימה וציירה דמחמת קלות ראש הוא צא^ב:

אע"פ שאין ראייה דרבר זכר דרבר שנאמר ותבא במים וגו'. ומיהו ראייה גמורה לא הוי משום דקרא לא מישתעי בשחיה אלא צרחיה משום דמשמע מיס דומיא דשמן מה שמן מאצבאי אף מיס מאצבאי וקשה לר"י דצפרק צתרא דיומא^א (דף עו). קאמר דרחינא איקרי עיניו מנלן א"ר זוטרא מהכא ותבא דמיס דקרבנן וגו' מיס דומיא דשמן מה שמן מאצבאי כו' ופריך והא האלי תנא איפכא נסיב לה דתנן מנין לסיכה כו' ומאי פריך הא תנא דמתני' קאמר שאין ראייה לדבר אלא זכר לדבר משום דמיס דיומא דשמן כדפרישי' ואומר ר"י דפריך הכי דאי חשיבא ראייה גמורה דרחינא כסיכה כדקאמרת לא הוה ליה להאי תנא למעצד מינה אפי' זכר צעלמא קשה לרשע^א דלמאי מיימי האי קרא לשאינו אלא זכר צעלמא הוה ליה לאיתויי קרא דלחם חמודות לא אכלתי וצצר ויין לא צא אל פי וסוך לא סכתי (דמנא^י) דהוי דרשה גמורה ומיניה נפקא לן צפרק צתרא דיומא (שס) דסיכה איקרי עינוי^ט:

רַבִּי רִישָׁא **טהורה ומוקי דה' ב'.** **אומר ר"י** דמשום הכי אינו מגייה למיתמי טהורה^א כדי לאוקומי כולה כרבי אלעזר ^א אלא צלאו הכי איכא דמני טהורה ואיכא דמני טמאה הלכך מאן דלא מוקי כתנאי נוח לו לשנות כאותן ששונים טהורה ומאן דמוקי כתנאי לא קפיד לשנות טמאה ואי"ת אכתי הויא מתני' כתנאי דרישא ס' דמתני' רבי עקיבא קתני לה וסיפא דקמני פולטת טהורה היינו דלא כר"ע דפליג בסמוך אר' אלעזר בן עזריה וי"ל דלא קפיד לאוקמי כתנאי אלא כתרי צצי דסמוכות זו אחר זו^א אבל אההיא דריש פירקין המרוחקות מההיא דפולטת לא קפיד ואי"ת למאן דמני טהורה טפי הוה ליה למנקט במתני' קרא דוקדשתם היום ומחר (שמות יט) דמשמע^א כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י דניחא ליה לאתויי דהי נכונים לשלשתי ימים דמוחק דמשום פליטת זרע הקפיד דכתיב ציה אל תגשו אל אשה: **פעמים שהן ד'** **ב'.** צמלמא דרבי אלעזר בן עזריה ה"מ נמי לשנות צענין זה פעמים שהן שמים פעמים שהן ג' כו' אלא להכי נקט ר' ישמעאל משום^א דסבר כרביעי עצוד פרישה כרבי עקיבא ובעונות לא צעי למתלי כמו שמולה רבי עקיבא: **בהשכמה עלה**. אליבא דרבי עקיבא איירי^א: **ישראל קדושים הן ב'.** וצלאו הכי היו פורשין דלמר ש צוזה דרכיו ימות זה המשמש מטתו ביום ועוד דקראן קדושים ^א ואחס תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש: ולעצלו

ואי"ל דלא קפיד לאוקמי כתנאי אלא כתרי צצי דסמוכות זו אחר זו^א אבל אההיא דריש פירקין המרוחקות מההיא דפולטת לא קפיד ואי"ת למאן דמני טהורה טפי הוה ליה למנקט במתני' קרא דוקדשתם היום ומחר (שמות יט) דמשמע^א כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י דניחא ליה לאתויי דהי נכונים לשלשתי ימים דמוחק דמשום פליטת זרע הקפיד דכתיב ציה אל תגשו אל אשה: **פעמים שהן ד'** **ב'.** צמלמא דרבי אלעזר בן עזריה ה"מ נמי לשנות צענין זה פעמים שהן שמים פעמים שהן ג' כו' אלא להכי נקט ר' ישמעאל משום^א דסבר כרביעי עצוד פרישה כרבי עקיבא ובעונות לא צעי למתלי כמו שמולה רבי עקיבא: **בהשכמה עלה**. אליבא דרבי עקיבא איירי^א: **ישראל קדושים הן ב'.** וצלאו הכי היו פורשין דלמר ש צוזה דרכיו ימות זה המשמש מטתו ביום ועוד דקראן קדושים ^א ואחס תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש: ולעצלו

ואי"ל דלא קפיד לאוקמי כתנאי אלא כתרי צצי דסמוכות זה אחר זה^א אבל אההיא דריש פירקין המרוחקות מההיא דפולטת לא קפיד ואי"ת למאן דמני טהורה טפי הוה ליה למנקט במתני' קרא דוקדשתם היום ומחר (שמות יט) דמשמע^א כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י דניחא ליה לאתויי דהי נכונים לשלשתי ימים דמוחק דמשום פליטת זרע הקפיד דכתיב ציה אל תגשו אל אשה: **פעמים שהן ד'** **ב'.** צמלמא דרבי אלעזר בן עזריה ה"מ נמי לשנות צענין זה פעמים שהן שמים פעמים שהן ג' כו' אלא להכי נקט ר' ישמעאל משום^א דסבר כרביעי עצוד פרישה כרבי עקיבא ובעונות לא צעי למתלי כמו שמולה רבי עקיבא: **בהשכמה עלה**. אליבא דרבי עקיבא איירי^א: **ישראל קדושים הן ב'.** וצלאו הכי היו פורשין דלמר ש צוזה דרכיו ימות זה המשמש מטתו ביום ועוד דקראן קדושים ^א ואחס תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש: ולעצלו

ואי"ל דלא קפיד לאוקמי כתנאי אלא כתרי צצי דסמוכות זה אחר זה^א אבל אההיא דריש פירקין המרוחקות מההיא דפולטת לא קפיד ואי"ת למאן דמני טהורה טפי הוה ליה למנקט במתני' קרא דוקדשתם היום ומחר (שמות יט) דמשמע^א כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י דניחא ליה לאתויי דהי נכונים לשלשתי ימים דמוחק דמשום פליטת זרע הקפיד דכתיב ציה אל תגשו אל אשה: **פעמים שהן ד'** **ב'.** צמלמא דרבי אלעזר בן עזריה ה"מ נמי לשנות צענין זה פעמים שהן שמים פעמים שהן ג' כו' אלא להכי נקט ר' ישמעאל משום^א דסבר כרביעי עצוד פרישה כרבי עקיבא ובעונות לא צעי למתלי כמו שמולה רבי עקיבא: **בהשכמה עלה**. אליבא דרבי עקיבא איירי^א: **ישראל קדושים הן ב'.** וצלאו הכי היו פורשין דלמר ש צוזה דרכיו ימות זה המשמש מטתו ביום ועוד דקראן קדושים ^א ואחס תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש: ולעצלו

עין משפט ונר מצוה

בד א מיי' פ"ב מהלכות מילה הלכה ט טור שריע אר"ס סימן שאל סעף ט:

בה ב מיי' פ"ב מהלכות עונות יום הכפורים הלכה ד:

בו ג מיי' פ"ג מהלכות שניות עשור הלכה ט טוש"ע אר"ס סימן תריד סעף פ:

בד ד מיי' פ"ה מהלכות שאר אבות העונות הל' יא יב סמך עין רמז:
בה ה מיי' פ"ה מהל' אסורי צוזה הלכה וי"ד טוש"ע אר"ס סי' ר"מ סעף יא וטור ושו"ע אר"ע סימן כה סעף ה:

מוסף תוספות

א. שלא הקפידה על שאר טומאות כגון נדה וזכר ומצורע מפני שכל אלו לבם דואר עליהם, אבל טומאה זו. מאלי. ב. הוזהרם בכך כדי לקבל התורה באימה ברתת ובדיע. ג. ולא הוה משבש מתוהינן. מוס' הא"ש. ד. כהן דפולטת וההיא דמרחיצין. מוס' הא"ש. ה. טפי. מוס' הא"ש. ו. דניחא ליה למתני דאצ"י. מוס' הא"ש. ז. אפילו הכי. מוס' הא"ש. ח. והא דקתני לקמן (פסח). בשני עלה משה וירד בשלישי עלה וירד דאלמא לא היו ייודותיו בהשכמה, י"ל דאחיא דלא עקיבא. ריטב"א. ט. כדכתבי. מוס' הא"ש.

רב נסים גאון

סופה כו' אלעזר בן עזריה. הוא זה ששינוי מניין שמרחיצין את הקטן ביום השלישי. ודבר זה אמור משום ר' אלעזר בן עזריה בפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי.

רבינו חננאל (המשך)

[אחר ששימשה] פחת מר' עונות, שהן ימים שלימים, דקאמר ר' אלעזר בן עזריה שתי עונות שלימות ומשהו, קאמר ר' ישמעאל אריך עונה שלימה לפניהן ועונה שלימה לאחריהן, וקסבר יש פולטת ביום השלישי והיא טמאה, כי האי מתני' דאמרין וירשא דלא כר' אלעזר בן עזריה. ואליין ארבע עונות לר' ישמעאל בעי להו מכלל שלשת ימים, ולא סגי דהויין שני ימים, ובעי תחלתן וסופן וצין החמה וישקיעה. ואי הוה תשמש מן קצת הוצ' החמה או ששמה אפילו ב"א שעות ומחצה לא מוחשיב. והכי דמי פעמים שהן ד', כגון בשבת, אם אחת חושב ארבע וישקיעה. ואי אחד יום שני, הן משני ימים בלבד, לפיכך לא מוחשיב ליה אלא אחד מן יום אחד ושתי של שני, ואחת לילי שלישי. והכי דמי פעמים שהן שש, כגון ששמה במקצת יום שבת אחד הוצ' החמה, ופולט בסוף לילי שלישי, לא מוחשיב יום שבת כל (הצורך), דלא הוה ליה הוצ' החמה, ומן יום אחד ויום שני לא מוחשיב אלא שלשה ויליי שלישי הרי שש. והכין נמי אם מששה בתחלת הלילה אחת בשבת, ופולט בסוף יום (שליש) [שליש] קודם לשקיעת החמה (אין) [יש] כאן ארבע עונות שלימות מכלל ששמה ימים (דירפשתא) [מפרישא] לעילא דלא מחשיב (משלישי) [מראשון] אלא אחד והרי (בן) [הן] שש, יום אחד ויום שני ויום שלישי. ר' עקיבא אומר לעולם חמש. טעמיה דר' עקיבא דשקיל מן הכא להכא, וסבר שאם יצאת מקצת עונה ראשונה, משיקליה לה מקצת עונה שישית, ומצריך שפולטא אחר ששים שעות מן החמישי שהן שיעור שני ימים ומחצה. אמריה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא (קמיה דרבא) **בשלמא ר' אלעזר בן עזריה** כרבנן דאמרי בחמשה עבד להו משה לישראל פרישה. נמצא לישראל פרישה לילי שיש יום שמישה מחמשי (ומכלילי שבת), לפיכך אם מששה ביום חמישי קודם שקיעת החמה ופולט בלילי שבת אחר שקיעת החמה, טהורה. ר' **עקיבא כר' יוסי** דאמר בארבעה עבד להו משה פרישה. כגון דאפרישניהו בתר חדא שעתא מיזם רביעי, משכחת חמש עונות בתר חדא שעתא מלילי